

УКРАЇНА

(19) UA

(11) 54737

(13) A

(51) 7 C03C7/00,8/02

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ
І НАУКИ УКРАЇНИДЕРЖАВНИЙ ДЕПАРТАМЕНТ
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ
ВЛАСНОСТІ

ОПИС

ДО ДЕКЛАРАЦІЙНОГО ПАТЕНТУ
НА ВИНАХІДВИДАЄТЬСЯ ПІД
ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ
ВЛАСНИКА
ПАТЕНТУ

(54) СКЛОКРИСТАЛІЧНА ЗНОСОСТІЙКА ЕМАЛЬ

1

2

(21) 2002031914

(22) 07 03 2002

(24) 17 03 2003

(46) 17 03 2003, Бюл. № 3, 2003 р.

(72) Чемерко Лариса Георгіївна, Волков Сергій
Іванович, Попіщук Анатолій Анатолійович, Крику-
нова Валентина Юхимівна, Короткова Ірина Ва-
лентинівна(73) ПОЛТАВСЬКА ДЕРЖАВНА АГРАРНА АКА-
ДЕМІЯ(57) Склокристалічна зносостійка емаль, яка
містить оксиди кремнію, стронцію, натрію, літію і
хрому(III), яка відрізняється тим, що вона додат-ково містить оксид кадмію, оксид кобальту(II) і ок-
сид цинку при наступному співвідношенні (мас. %)

SiO ₂	72,0- 75,0
Na ₂ O	3,5-5,0
Li ₂ O	6,0-9,0
ZnO	2,0-3,0
SrO	4,0-6,0
CdO	2,0-3,0
CoO	1,5-3,0
Cr ₂ O ₃	1,5-2,5

Гаданий винахід відноситься до складу силіка-
тних емалей для захисту низько легованих сталей
від корозії і зносу. Цей винахід може бути викорис-
таний в сільськогосподарському виробництві при
експлуатації тваринницьких ферм (трубопроводи,
автонапувалки, електрощитки, деталі обладнання
кормокухонь і інші), тракторів (парі тертя), а також
для захисту окремих деталей сільськогосподарсь-
ких машин, які працюють в надзвичайних умовах
при внесенні гербіцидів, мінеральних добрив, хімі-
чних засобів захисту рослин і інших, розчини яких
являються сильними корозійними середовищами.
В зв'язку з цим створення зносостійких антикорозій-
них покриттів для захисту сільськогосподарсь-
ких машин і обладнання набуває певної актуаль-
ності. Воно може бути також використаним для
експлуатації хімічної апаратури і обладнання, пра-
цюючих в надзвичайних умовах.

Відома зносостійка склокристалічна емаль для
сталі (а с. СРСР №697417, кл. С03 с 7/00), яка має
наступний склад, в мас. %, SiO₂ 51 ÷ 69, Na₂O 2 ÷
3, K₂O 2 ÷ 4, Li₂O 3 ÷ 5, Al₂O₃ 4 ÷ 6, SnO₂ 3 ÷ 5, CaO
1 ÷ 3, SrO 4 ÷ 6, Cr₂O₃ 1 ÷ 3, Fe₂O₃ 3 ÷ 4, ZnO 8 ÷
10. Вказана емаль володіє задовільними даними
по водостійкості (0,028 - 0,040 мг/см²), але харак-
теризується підвищеними показниками крихкості
2,1 - 2,4, що вказує на знижену мікротвердість.
Окрім того, покриття має звужений інтервал випа-
лу, що зв'язано з його невисокою технологічністю.

Відома емаль для сталі, стійка до корозійного

зносу і ерозійного зносу (а с. СРСР №613582,
кл. С03 с 7/04), яка має наступний склад в мас. %, SiO₂ - 54 - 64, Na₂O - 12,5 - 15,0, K₂O - 5 ÷ 9, Li₂O - 10 ÷ 15, SrO - 4 ÷ 6, Cr₂O₃ - 1 ÷ 3, ZnO - 7 ÷ 12. По-
криття володіє високими показниками по хімічній
стійкості. Данні про водостійкість відсутні.

Відома корозійностійка склокристалічна емаль
(а с. СРСР №496802, кл. С03 с 7/00), яка має слі-
дуючий хімічний склад в мас. % SiO₂ - 66 ÷ 80,
Na₂O - 5 ÷ 9, TiO₂ - 1 ÷ 5, Li₂O - 3,5 ÷ 7, MgO - 2,6 ÷
5, Cr₂O₃ - 2 ÷ 4, Al₂O₃ - 0,5 ÷ 1,4, ZnO - 1,6 ÷ 1,9,
S₂O - 2 ÷ 4,5. Ця емаль має низьку лужностійкість
(0,5 - 0,83 мг/см²), що одночасно вказує на низьку
водостійкість емалі. Дані що до зносостійкості і
мікротвердості відсутні.

Відома зносостійка склокристалічна емаль
496801 кл. С03 с 7/00), яка складається з сліду-
ючих компонентів, в мас. % SiO₂ - 68 ÷ 79, Na₂O - 3
÷ 12, Li₂O - 5 ÷ 9,5, Cr₂O₃ - 1,5 ÷ 4,5, ZnO - 5 ÷ 16.
Зазначена емаль має високі ударотривкі характе-
ристики 1,0 - 1,5 кДж (10 - 15 Дж), що мабуть зв'язано
з підвищеною мікротвердістю. Решта даних по
зносостійкості і водостійкості відсутні.

Як найближчим прототипом і базовим складом
гаданого винаходу може послужити випробуване в
екстремальних умовах експлуатації (стендові ви-
пробовування) склокристалічне зносостійке по-
криття по а с. СРСР №1361916 кл. С03 с 8/08, що
має склад, в мас. %, SiO₂ - 61,7 ÷ 75,2, ZrO₂ - 4,5 ÷
5,5, SrO - 8,4 ÷ 11,6, Cr₂O₃ - 1,5 ÷ 3, Na₂O - 4,0 ÷

(13) A

(11) 54737

(19) UA

6,5 $\text{Li}_2\text{O} - 9 \div 9,5$, $\text{P}_2\text{O}_5 - 0,2 \div 0,70$, $\text{V}_2\text{O}_5 0,3 \div 1,5$

Зазначена емаль володіє наступними властивостями

1 Оптимальна температура випалу, °C	860 – 880
2 Кислотостійкість, mg/cm^2	0,06 – 0,10
3 Лужностійкість, mg/cm^2	0,35 – 0,50
4 Термічна стійкість, °C	440 – 460
5 Тривкість до удару, Дж	9 – 11
6 Зносостійкість $\text{gr/hv} \times 10^{-3}$	0,06 – 0,11
7 Водостійкість, mg/cm^2	0,05 – 0,11
8 Мікротвердість, kg/mm^2	680 – 720

Ця емаль володіє досить високими термомеханічними властивостями і задовільним комплексом технологічних параметрів, однак має невикористані резерви по підвищенню водостійкості і мікротвердості, безпосередньо зв'язаної з зносостійкістю. Поліпшення цих властивостей надзвичайно важливе при експлуатації сільськогосподарської техніки і обладнання в умовах надмірних опадів і ерозійного зносу.

В основу винаходу поставлено задачу удосконалити склад емалі шляхом зміни кількісного і якісного складу, який забезпечує одержання підвищення мікротвердості і водостійкості покриття. Для рішення зазначеної задачі в склокристалічну емаль синтезовану на основі оксидів кремнію, стронцію, натрію, літію, хрому додатково введені

оксиди, кадмію, кобальту (П), цинку. При цьому вміст вказаних оксидів повинен бути в наступних межах, в масі %

SiO_2	72,0 – 75,0
Na_2O	3,5 – 5,0
Li_2O	6,0 – 9,0
ZnO	2,0 – 3,0
SrO	4,0 – 6,0
CdO	2,0 – 3,0
CoO	1,5 – 3,0
Cr_2O_3	1,5 – 2,5

Введення CdO і ZnO саме в зазначених межах дозволяє досягти зазначеної мети. Оксиди цинку, кадмію, збагачуючи матрицю скла, сприятливо впливають на водостійкість покриття, а CoO , покращуючи міцність зчеплення покриття, збільшує його мікротвердість. Вище зазначених меж оксиди цинку, кадмію і кобальту втрачають свої функції, так як покриття, підвищуючи ступінь своєї кристалічності, стає більш жорстким і дефектним, що одночасно негативно впливає як на водостійкість так і на мікротвердість покриття. Виходячи з нижніх меж, ми не досягаємо помітного покращення властивостей.

Прикладом здійснення гаданого винаходу можуть слугувати склокристалічні емалі, склад яких приводиться в таблиці 1.

Таблиця 1

Склокристалічні зносостійкі емалі

Компоненти емалі	Склад компонентів (мас%)				
	Склад «а»	Склад «б»	Склад «в»	Склад «г»	Склад «д»
SiO_2	72,0	74,0	75,0	71,5	75,5
Na_2O	3,5	4,5	5,0	3,2	5,5
Li_2O	9,0	8,0	6,0	9,2	5,5
ZnO	2,5	2,0	3,0	3,7	1,5
SrO	6,0	5,0	4,0	6,8	3,5
CdO	3,0	2,0	2,5	1,6	3,5
CoO	1,5	2,5	3,0	1,2	3,5
Cr_2O_3	2,5	2,0	1,5	2,8	1,0

Склади «г» і «д» - демонструються, як виходячи за межі гаданого винаходу.

Для приготування емалей використовувались сировинні матеріали, які допущені втисненняю промисловістю в строгому співвідношенні з документацією. Кремнезем (SiO_2) вводили з кварцовим піском. Na_2O - через соду, Li_2O - з літєм вуглекислим, ZnO - через оксид цинку, SrO - через вуглекислий стронцій, CdO - через оксид кадмію, CoO - через оксид кобальту (П), Cr_2O_3 - хрому оксид (Ш). Варка емалі проводилась в газовій печі в шамотних тиглях при температурі 1380°C протягом 3,5 годин з подальшою грануляцією на воду.

Емаль наносили на попередньо заґрунтовану сталеву поверхню за звичайною технологією емалювання з подальшою термічною обробкою при температурі $650 - 750^\circ\text{C}$ протягом однієї години.

Гадані склокристалічні емалі характеризуються наступними властивостями: оптимальна температура випалу - 870°C водостійкість $0,012 - 0,025 \text{ mg/cm}^2$.

При порівнянні властивостей, відомої і гаданої емалей дозволяє зробити висновок, що водостійкість гаданої емалі покращується майже в 2 рази, а мікротвердість підвищується на 15%.